

BİZANS İMPARATORU'NUN BİR NAMESİ

TAHSİN ÖZ

T. T. K. Üyesi ve Topkapı Sarayı Müzesi Müdürü

Topkapı Sarayı Müzesi arşivinde, Lâtince, Rumca ve diğer yabancı lisanlarla yazılmış ve muhtelif devirlere ait belgelerin bulunduğu, fakat bunların tasnif edilemediği, sözü geçen arşiv klavuzunun birinci fasikülünde belirtilmişti.¹ Bir müddet sonra, bu malzemenin mahiyetlerini belirtecek bir hülasanın hazırlanması için salahiyetli bir âlimin yardımı te'min edilmiş ise de yersiz bir müdahale yüzünden bu teşebbüs akim kalmıştı. Nihayet, bu belgeler üzerine dikkati çekmek gayesiyle Fransa kralı Louis XVI. nın bir namesi yayınlanmıştı.² Fakat bundan da ümit edilen bir alaka uyanmadığından bu belgeler henüz karanlık bir köşede durmaktadır.

İşte bunların arasında bulunan Rumca bir vesika, çoktanberi dikkatimizi fazlaca çekmişti. Çünkü bunun Bizans İmparatorlarından birine ait olacağını tahmin ediyorduk. Fakat azıcık Rumcaya vukufuyla bunun halli mümkün olamayacağından, bazı zevata müracaat ettik ise de aldığımız bilgiler tatmin edecek mahiyette değildi. Nihayet değerli meslekdaşım Muzaffer Ramazanoğlu'nun delâletiyle tanıştığım Bay Teofanis Mencos bu namenin tercümesini yapmıştır ki elimde bulunan diğer bir vesika, bunun isabetini göstermektedir. Kendisine şükranlarımı sunarım.

Namenin vasıflarına gelince ; 21,5 × 29 santim büyüklüğünde, fildişi renkte ve hafif grenli bir kâğıda yazılmıştır. Kâğıtta

şekilde bir fligran bulunmaktadır. Bu kâğıdın Bizanslılar tarafından İstanbulda yapılmış olması pek muhtemeldir. Hattâ bizim kanaatımız, Bizans kâğıtçılığının fetihten sonra da devam ettiği merkez-

¹ *Topkapı Sarayı Müzesi Arşiv Klavuzu*, Fasikül I. S. VIII. İstanbul 1933.

² Tahsin Öz, *Fransa kralı Louis XVI. nın Selim III. e namesi*. Tarih vesikaları Dergisi, Sayı 3, 1941.

dedir. Nitekim XVI ıncı asıra ait arşiv malzemesi sarfolunan (Kâğıtda-İstanbul) un miktarını göstermektedir.

Name, beş satırdan ibaret olup, kâğıdın yukarı bölümüne yazılmış ve satır boyu 20 santimdir. Birinci satırın başlangıcında bir salip işareti bulunmaktadır.

İmza ; gayet büyük 12 santim uzunluğunda kırmızı mürekkeple yazılmıştır ki, bu rengin Bizans İmparatorlarına aidiyeti malumdur. (Resim 1)

Namenin alt tarafı, iki santim genişliğinde kıvrıldıktan sonra tulani olarak iki kat edilmiş ve buda ortadan bükülerek, iki ucu birer santim kadar kıvrılmış ve buradan geçirilen bir iplikle bağlanmış ve buraya kırmızı balmumu basılmıştır. Bunun bir kısmı düşmüş fakat mühim bir kısmı yerindedir. Kırmızı mum üzerindeki izler, mühür kullanılmadığını, parmak basılmış olduğu hissini vermektedir.

Bu suretle kıvrılan ve 9,5 X 11 santim büyüklüğünde bir şekle giren namenin sol köşesinde bir salip işareti ve yanında βασιλική yani (Namei İmparatori) yazılıdır.

Bunun altında aşağıda yazılı üç satırlık adres (Resim 2) bulunmaktadır.

Βασιλική
εἰς τόν ἀνδρικότατον. φρονιμώτατον, ἡγακημένον
καί καλόν φίλον τῆς βασιλείας μου,
τόν Σαρατζά κείν :

Tercümesi : Pek şeci, pek âkil, sevgili ve kralımızın dostu Saruca Beğe

Namenin metni :

ἀνδρικότατε. φρονιμώτατε, ἡγακημένε καί καλέ φίλε τῆς βασιλείας μου, Σαρατζά κεί.καιρός εἶναι θκανκοδος, ἀφότου οὐδέν ἐμάθομεν διά τόν ἀδελφόν μου τόν ἐνδοξότατον Μέγαν Ἀμηνραν. τό κῶς εἶναι εἰς τήν ὑγείαν του μέ τόν Θεόν. διά τοῦτο ἀκεστέλλαμεν κύρ Μανουήλ τόν Σταχίτην, νά ἔλθῃ νά μάθῃ : ὁμοίως νά χαιρετήσῃ καί ἐσᾶς ἀνεξήκαμέν τον δέ καί τινάς δουλείας ὁκόλας θέλει δελεῖαι κρός ἐσᾶς. καθώς θέλετε μάθιν καρ' αὐτοῦ κλατύτερον. καί ἀξιοθμεν σας νά ἔχουσι διόρξψσιν :

Ἰ Ω Α Ν Ν Η Σ ;

Tercümesi : Pek şeci, pek âkil, sevgili ve kırılımızın eyi dostu Saruca Beğe: Epi zamandanberi kardeşim pek şanlı ulu padişaha dair bir şey öğrenemedik. İneyeti Hakla sıhhatı nasıldır. İşte bu sebepten öğrenmesi için Manuil Stahitis efendiyi gönderdik bununla beraber sizi de selamlayacaktır. Aynı zamanda size bildireceği bir takım işler de tevdi ettik, bunların bir an evvel yerine getirilmesini sizden dileriz.

İmza : Birinci kelime Yuannis olarak okunmaktadır. İkincisinin Paleologos olması tabii görülmektedir. Namenin muhatabı, Saruca Bey olduğuna nazaran bunun Yuannis Paleologos olmasını icabettirdiği gibi tarihi olaylarda bunu kuvvetlendirmektedir. Bilindiği veçhile Sultan Murat II. "her sene üç yüz bin akçe, yahut otuz bin duka vermek ve marmara kenarındaki Silivri ve Terkos hariç olmak üzere şehzadeler mücadelesinde Bizanslılara geçmiş olan yerleri geri almak suretiyle muahede yaptı. Ve Manuel ölmüş ve yerine de zaten saltanat şeriki olan oğlu Yuannis kalmış olduğundan muahede onunla yapılmıştır. 22 Şubat 1424.,³ Saruca Bey'in de (833) 1429 tarihinden sonra vezir olduğuna nazaran bu namenin yukarıda işaret ettiğimiz muahedelerin yapıldığı sıralarda gönderilmiş olması pek varittir.

Bu name üzerinde araştırmalar yaptığımız sırada Saruca Bey'in ismi geçen bir yazı dikkatimizi çekmiş ve hattâ bunun mevzuumuz olan namenin bir tercümesi olabileceğini tahmin ediyorduk. Bu def'a tercüme yapınca, bu fevkal'âde tesadüf, tahakkuk etmiş bulunmaktadır.

Bu belge 11 x 16,5 santim eb'adında bir kâğıda siyah mürekkeple yazılmış olup yedi satırdır. Başında (Hu) yazılıdır. (Resim 3)

Metni : 1 - Bahadire ve usluya ve sevgülüme ve benim padişahlığımın eyü dostu 2 - Saruca Beğe hayli vakit oldu ki karındaşım ulu padişahın Allah 3 - İneyetile sağlığı haberin almadık ol sebepten Manuil İstahiçi (Stahiti) 4 - Size gönderidik külli malum edene hemcinan dahi size selâm ihsan 5 - Mezkûrla dahi bir kaç

³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, cilt I., Ankara 1947.

⁴ Saruca Paşa, 1429 (833) de vezir 1442 (846) Derbend muhasarasında muvaffakiyeti üzerine tekrar vüzerata 1431(835) sâline kadar musahip padişahî 1453 (857) Halil ve Şahabettin paşalarla beraber azil olunduktan sonra irtihal etmiştir. " *Sicilli Osmaniden* ..

kaziye ismarlandı gelup size tafsilile dise gerektir. 6 - Dilek iderizki anları yerine koyasız. Abrilin onuncu gününde 7 - Yazıldı hesap üzere seksen gün imiş yazlalı.

Görülüyor ki bu vesika bu def'a yapılan tercümeğe tamamen muvafıktır. Yalnız sondaki tarih ve hesap aslında yoktur. Bunu, o vakitki mütercim her hangi bir suretle tesbit etmiş fakat senesini yazmamıştır. Eğer sene yazılmış olsaydı, mevzuun aydınlanması çok kolaylaşmış olacaktı.

Buraya kadar yapılan incelemeler, namenin sekizinci Yuannis Paleologos tarafından Sultan Murat II. zamanında Saruca Beğe gönderildiğini göstermektedir. Maamafih imza başka suretle okunduğu takdirde, name muhteviyatının değişmeyeceği belki daha eskiğe gideceği ihtimali vardır.

ملو

بهامو واوصلویه و سوکلووم و بنم بارشا ملنگک ایلو حوسه
 صدوجه بک خیل وقت اولدی که فرزندشم اولوبار شامده لاله
 عنایتیم مانعلنی خدیج آلمدک اوله سببدنی مانو ایند ایشاچی
 سزه کندر دک کلام معلوم ایدنه سمحان وخی سزه سلام لاله
 فداوریه و اخچ بیخه قضیه لاله لیزی کلور سزه تفصیلیا دیسه کرا
 دیلک ایدرز که انلای یورنه قویان ابریلوک اونچی کونتن
 یازلدک حساب اوزره سکان کون ایغن یازلدی

Res. 3